

štěničkování“ empirické pravdy, o žádném zachytávání „bradaviček“ — jen nedoucí štěničkují a pro lupu nemaluje dnes žádný malíř a nejméně impresionista, kterému jde přece o celkový dojem! To je prosté a hrubé falšování mých názorů a slov a já je odmítám jako průhlednou tendenci.

Pan Klín vytýká mně, že prý vůči starším členům Mánesa dopouštím se téhož, před čím varuji kritiku vůči mladým. Prý podezírám „opravdovost jejich snah, čestnost jejich záměrů“. Mohl bych odpovědět na to, že vyplatím p. Klínovi 100 zl., dokáže-li mně to z textu mého článku. Ničeho takového jsem se nedopustil. Všecko, co jsem *ne o všech* starších, pokud vystavují ve velkém sále, řekl, bylo jen jedno: konstatoval jsem *tu úpadek* jejich síly umělecké, opakování, manýru, rutinu, machu. To nemá však, milý p. Klíne, nic společného ani s opravdovostí snah, ani s čestností záměrů. Klesá-li něčí síla umělecká, opakuje-li se, rozředuje-li se, proto není ještě nečestný nebo neopravdový člověk, ba ani neopravdový umělec! V tom mohou být příčiny i nezaviněné jím, v tom může být i tragika jeho!

Ale k tomu, co jsem napsal *o většině*, opakuji znova, *ne o všech* starších mánesovcích vystavujících ve velkém sále, měl jsem nejpřímější právo kritické. Úpadek ten vidí každý, kdo má oči k vidění. Že většina umění zde vystaveného není zdravé umění slibující vývoj, opakuji zde jako své plné přesvědčení kritické. Většina umělců zde opakuje jen, ohřívá jen, co řekla dříve výrazněji a jemněji i ryzeji; většina znásilňuje se neblaze a přehlušuje vnějšími efekty vnitřní tvůrčí sílu. Slovem: jest patrna zde bezradnost, jest patrna zde stagnace a krise, třebaš nebyla přiznávána. To říci bylo mou povinností kritickou, povinností tím naléhavější, čím více miloval jsem některé z nich. Snad ta krise jest přechodná, ale krise jest zde, a kdo ji umlčuje, špatně poslouží tím těm, kdož jí trpí. Dnes prochází takovou těžkou krisí nejen malba česká, a příčiny toho jsou jiné a hlubší, než jaké shledává ve své kritice p. Dvořák, vina jest mnohem méně osobní a mnohem víc dobová a hromadná, než se domnívá mladý kritik *Času*. Ale strkati před tímto úpadkem — ať přechodným, ať trvalejším — pštroší politikou hlavu do písku a zalhávávi jej, to jest něco nejen nedůstojného opravdového kritika, ale i nebezpečného pro běh uměleckých věcí našich. I starší umělci z Mánesa pochopí dříve nebo později, že má slova diktovala bolest, a ne nenávisť, a že je-li východ z dnešní bídy, jest jen branou *poznání*, opravdové kritiky a opravdové autokritiky.

A ještě slovo. Mezi umělce, jimž vytýkám rutinu a machu, podsunul p. T. Klín i jméno Preisslerovo. Tu dopustil se čehosi, co je těžko mně pojmenovat pravým jménem. Preissler *vůbec nevystavuje* v letošní výstavě a já mluvil výslovně jen o mánesovcích vystavujících ve velkém sále (a ovšem ne o všech)! Já zde tedy jen s odporem odmítám insinuaci, jako bych Preisslera řadil mezi virtuosy a rutináry. Preissler jest mně nejdražší snad dnes jméno z Mánesa, náš umělec-malíř katexochén, který maloval vždy jen z vnitřní nutnosti a z vnitřního popudu.

Čtvrtstoletého výročí

posledního kritického boje proti padělanému rukopisu Královodvorskému a Zelenohorskému bylo vzpomenu to konci února některými listy. Dne 15. února bylo tomu 25 let, kdy Gebauer v Masarykově Athenaeu zahájil kritický útok, který

vedle něho Goll, Masaryk, Jos. Truhlář, Vančura, Vlček, Pekař a j. překloukli obšírnými rozborů jazykovými, historickými, literárně kritickými, sociologickými i estetickými v úplné vítězství pochybovačů: RKZ prokázány jsou dnes nesporně padělků z druhého desetiletí XIX. století. A jest také pravda, že boj ten byl dobrý boj očištný, který, vzal-li leccos z toho, co bylo pokládáno za kulturní poklad národní, dal i mnohé a mnohem hodnotnější, zejména podklad pro všechn přístí zdravý vývoj vědecký i literární. Rukopisy přímo dusily v některých oborech vědních všecku práci a znemožňovaly zde všechn vývoj; bezesporné veliké pokroky, jež učinily v posledním čtvrtstoletí česká filologie a literární historie, byly možny jen vítězným dokonáním boje protirukopisného. Proto také mohla býti každým, kdo promyslíl tento boj a jeho důsledky, přijata jen úsměvem zpráva, která prošla denními listy, o dvou starých vlastencích, kteří odkázali 4000 korun jako prémii přístím novým obráncům: pravá sancta simplicitas, při níž jest jen litovati, že jest tak nemístná. Dnes RKZ přestaly býti definitivně literárními památkami staročeskými a staly se památkami novočeskými a úkolem literární historie jest utříditi tyto památky ve vývoji moderní literatury české, osvětliti jejich vznik a původ, vyšetřiti jejich vliv, zjistiti jejich tvůrce, vyložiti jejich úspěch a oblibu, oceniti je posléze esteticky, vymeziti jejich hodnotu básnickou a uměleckou. Značnou část těchto úkolů rozřešila již česká literární historie; byl to zejména *prof. Josef Hanuš*, který v Laichtrově souborném díle *Literatura česká XIX. století* obíral se obšírně a šťastně po těchto stránkách našimi Rukopisy, vyšetřil jejich motivy, vzory, tendenci, prameny a zjistil i ve Václavu Hankovi a Josefu Lindovi jejich autory. Přesto však všechny otázky, které musí si klásti prohloubená věda literárně historická, v tomto případě posud nebyly zcela uspokojivě zodpověděny, zejména formový a stylistický rozbor Rukopisů jako moderního díla básnického nebyl posud podán v uspokojující hloubce a všestrannosti a nebyla tudíž také posud správně a nesporně vymezena jejich hodnota umělecká a básnická. Na to narazil i *prof. Hanuš sám* v přednášce, konané o Rukopisech 25. února v Umělecké besedě; v přednášce té také napověděl, že co nejdříve dostane se veřejnosti autentické edice Hankovy z roku 1818, která bude uvedena obšírnou rozpravou *prof. Hanuše*, jež podá literárně historický, kritický i poetický rozbor obou Rukopisův. Doufejme, že v této studii budou rozřešeny otázky, které jsou posud nevyřízeny.

Arne Novákova Praha

Známý moderní grafik p. T. F. Šimon vydal vlastním nákladem svých 25 původních staropražských leptů. K této nákladné publikaci napsal pan Arne Novák úvodem svou Prahu, řadu popisných meditací, v nichž vytěžuje stylem mocně neseným a místy barokně přetřepeným, ale i plným smyslného kouzla a bohatství a úměrným pražskému výtvarnému charakteru, svá dlouhá jemná pozorování i studie výtvarně historické. Nejde přitom o pouhou prózu popisnou: p. Novák dovedl vyvolati duši mrtvých dob, vyčistí ze starých památek nervy, charakter, přesvědčení, intelekt i smyslnost lidí, kteří je tvořili nebo dávali budovati. Málodky byla, a nejen u nás, o době Karlově, Rudolfově, protireformační napsána slova správnějšího poznání a hlubšího, umělečtějšího voření se než zde. Nikde neulpívá

p. autor na povrchu, nikde neopakuje běžné čítankové citáty, které putují u nás z knihy do knihy; všude má pohled svůj, deroucí se mocně k jádru věci a vynášející jejich skrytý smysl, ať se to líbí komu nebo nelíbí. V studii p. Novákové jsou strany, které svým kulturním smyslem i silou charakterisační vyrovnají se některým prolínavým pozorováním Bahrovy Vídně, některým uměleckofilosofickým thesím Schefflerovy Paříže nebo jeho Berlína. Dlouho touží se již po klíči, který by otevřel věž kouzelných historických i výtvarných krás pražských vnímavému oku a citu, po zaříkadle, které by zasvětilo fantasií pozorovatelovu ve směr, jímž se musí rozletět, aby pojala co nejvíce obrazů a s užitekem co možno největším: nuže, zde jest. Ale na tomto klíči lpí také kus kletby: jest sám uvězněn v publikaci nádherné, obmezené na malý počet výtisků a těžce dostupné. Měl by býti vyproštěn odtud a vydán v malém příručném formátu jako opravdový breviář estetický, který jest možno otevřít v každé zahradě, na každém náměstí, v každém chrámě a ověřiti jeho moudrost a poučenou krásu na zkušebním kameni uměleckých předmětů, jímž jest věnován.

Secese z Mánesa

Uměleckou událostí posledních čtrnácti dnů jest vystoupení řady mladých výtvarníků z Mánesa; jsou mezi nimi nejen mladí malíři, t. zv. expresionisté, pp. Filla, Beneš, Kubišta, Procházka, Kubín a j., nýbrž i mladí architekti, jako Pavel Janák a Gočár, kteří svou tvorbou i ideovým vedením Stylu ukázali již vysokou uměleckou vyspělost a nespornou sílu a zdatnost; z výtvarných theoretiků a kritiků jdou se Secesi pp. dr. Wirth a Matějček. Není pochyby o tom, že mladí byli chytráckou diplomatikou starých k odchodu z Mánesa přinuceni; na tom nezmění ani joty sebedelší a sebeadvokátstější zaslána dnešního výboru Mánesa. Staří přistoupili mladé k práci ve spolku a ve Volných směrech jen zdánlivě a jen naoko: vpravdě čekali jen na příležitost, až vypukne u odběratelstva a širšího obecenstva nespokojenost s nepopulárním programem nynějších Volných směrů, aby jim znemožnili ať tou, ať onou formou další spolupráci ve spolku. Přitom ovšem zachovávali si chytrácky dekorum umělecké liberálnosti a snaží se zachovati si je i dnes. Všecko, i vyslovená hrubost, bylo by sympatičtější než tato neupřímnost a toto pokrytectví. Kde máš se dnes v našem veřejném životě dohledat otevřenosti a přímosti, když se dávají na chytráctví a diplomatiku i umělci? Kdyby byli řekli hned na počátku ročníku staří pánové p. Fillovi a soudruhům: „Nesouhlasíme s vámi, váš směr jest nám protivný, příčí se všemu, co my pokládáme za umělecky dobré a zdravé, nepustíme vás k veslu, pokud dýšeme,“ — bon, tleskal bych první takové mužné rozhodnosti a přímosti a vážil bych si takového násilnictví: bylo by charakterní. Ale tvářit se, že souhlasím s někým, že vítám jeho práci v listě, a potají číhat jen na příležitost, abych vykořistil proti němu všeobecné nálady a vytlačil jej v půli ročníku z listu, — to není umělecká přímost a mužná noblesa. Staří pánové nemohou se přece vymlouvat, že poznali mladé až nyní: p. Filla a ostatní pánové netajili se svými názory a přesvědčeními ani díly svými nikdy a před zahájením tohoto ročníku Volných směrů věděli již „staří“ zcela dobře, komu svěřují redakci listu a jakým směrem jej povede. — Secese z Mánesa bude

vydávati od podzimu t. r. výtvarný měsíčník Artěl, který bude věnován nejprve architektuře jako umění kořeněnému a pak malbě i sochařství a jenž bude snažit se o ozdravení našeho života výtvarného návratem k tektonické přísnošti a objektivně zákonnosti.

Špatné překlady beletristické

množí se u nás měrou věru již kritickou. Před několika týdny ukázal Přehled, jak bohopustě jest překládán Čechov ve Spisech, jež vydává p. Vilímek. Brzy potom Čas demonstroval nevkusnosti a nejpapnosti, jichž se dopustil pan Mrštík na Garšinovi v Ruské knihovně. Dnes přinášíme recenzi pí Milady Krausové-Lesné o Ibsenově Malém Eyolfovi, kde jest usvědčován p. překladatel přímo z neznalosti originálu; a v minulém sešitě dokázala táž recensentka ledabylost a nebdalost překladateli románů Nansenova. A v redakci naší leží obsírný referát o těžkých hříších, jichž se dopustil na čarovném románě pí Mathieu de Noailles Le visage émerveillé jeho překladatel v Moderní bibliotéce. A to jsou náhodné případy, kdy někdo dá si práci a srovná překlad s originálem; většina překladů tomuto zkušebnému kameni vůbec uniká. Není pak divu, že naše literární kultura jest tak ubohá, jak již jest. Jindy — na př. v dobách našich buditelů — přeložiti cizí knihu bylo tvůrčím činem, dílem literárního přesvědčení, inteligence, vkusu i jazykové síly tvořivé — dnes jest to zmechanisovaná rutina, lajdáckým a nebdalým fabričnictvím, špatně placeným a pod psa odbývaným. A tak dostávají se nám z literárních děl, která jsou v originále vzorem promyšlené a zvažené péče, jemnosti myšlenkové i výrazové, citové něhy, vkusu i taktu, hrubé, bezduché, sesurovéle odlitky a na oddílích těchto učí se pak naše spisovatelstvo i naše obecenstvo. A resultáty jsou pak podle toho!

Prúdy. Revue mladého Slovenska

Tato mladá revue slovenská, která jest již v půli druhého ročníku, slíká a mohutní vůči hledě. V prvním ročníku získaly si Prúdy rytířské ostruhy vítězným bojem s jurjevským profesorem Kvačalou, který znovu dokázal starou známou pravdu, že někdo může býti výborným učencem-odborníkem (Kvačala jest snad nejlepší dnešní znatel Komenského) a přitom obmezené a zahluchlé srdce a zlovolná, nešlechtěná duše (poznání, přes něž klopýtáme i v Čechách každou chvíli). Poslední číslo 4—5, které leží přede mnou, otiskuje významný článek z rukopisů zvěčnělého Samuela Štefanoviče, „Vystúpenie z národnostnej strany“. Štefanovič, který zemřel nedávno jako stařec nedaleký devadesátky, byl politický kacíř slovenský; žil v úplném osamocení a byl umlčován oficiální stranou svatomartinskou proto, že se nesnášel s jejím úzkým nacionalismem, jak vykládá v této stati. (Se Štefanovičem setkal se na Slovensku Jiránek a načrtl jeho portrét ve stati „Starý pán“ v Dojmech a potulkách.) Prúdy jest možno upřímně doporučiti každému, kdo se chce poučiti o mladém duchovém kvase na Slovensku; a že poučení toho jest nám Čechům navýsost potřebí, kdo může popírati? Jen jednoho nemohu zde